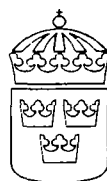

Bostadsutskottets yttrande

1991/92:BoU5y

Riktlinjer för överföringen av verksamheten vid domänverket till aktiebolagsform

1991/92
BoU5y

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 9 april 1992 beslutat att bereda bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1991/92:134 om riktlinjer för överföringen av verksamheten vid domänverket till aktiebolagsform jämte motioner såvitt förslagen berör bostadsutskottets beredningsområde.

Bostadsutskottet har i huvudsak begränsat sitt yttrande till att avse frågor om rennäringen och om skyddet av de vattenområden m.m. som är av riksintresse och som ingår i domänverkets markinnehav.

Propositionen

Regeringen har genom proposition 1991/92:134 föreslagit riksdagen att anta ett förslag till ändring i rennäringslagen (1971:437). Förslaget innebär i korthet följande. Genom rennäringslagen har samebyn och dess medlemmar vissa angivna rättigheter på mark som ägs av staten — kronomark. Genom den föreslagna ändringen bibehålls rättigheterna på mark som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten, men som därefter har överlåtits till annan. Avsikten är sålunda att den mark som vid utgången av juni 1992 ägdes av staten skall behålla sin ställning som kronomark oavsett i vems ägo den därefter är.

I propositionen begärs dessutom riksdagens godkännande av riktlinjerna för överföring av fast egendom från staten till det nya bolaget. Förslaget i denna del innebär bl.a. att de vattenområden och älvsträckor som är skyddade mot utbyggnad enligt 3 kap. 6 § naturresurslagen skall kvarbli i statlig ägo.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande helt eller delvis motionerna

1991/92:N41 av Lars Werner m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1991/92:134,

7. att riksdagen, vid avslag på yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de frågor som berör rennäringen skall tas upp i den kommande samepropositionen.

1991/92:N42 av John Andersson (v) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens proposition 1991/92:134 i dess helhet.

1991/92:N48 av Sigge Godin (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tills vidare ej bolagisera vattenområden som kan komma att beröras av ett framtida skydd enligt naturresurslagen.

I ärendet har inkommit en skrivelse från Svenska samernas riksförbund. Inför utskottet har synpunkter i ärendet lämnats av företrädare för Svenska samernas riksförbund samt Landsförbundet svenska samer.

Utskottet

Riksdagen beslutade våren 1991 att verksamheten vid domänverket skulle överföras till bolagsform. I proposition 1991/92:134 läggs fram förslag om de riktlinjer som skall gälla vid överföringen av domänverkets mark- och fastighetsinnehav och därmed också de intressen som är kopplade till detta innehav. Som huvudregel föreslås gälla att den produktiva marken överförs till det nya bolaget medan övrig mark kvarblir i statlig ägo.

En avsevärd del av den mark som i dag förvaltas av domänverket berörs av olika intressen som är skyddade genom författning, avtal, sedvanerätt eller eget åtagande. Ett exempel härpå är rennäringsintressen. Enligt propositionen måste dessa intressen så långt möjligt skyddas vid överlåtelsen.

I rennäringslagen finns bestämmelser om inom vilka områden renskötsel får bedrivas och om betestidens längd. Med renskötselrätten följer också vissa rättigheter i fråga om bl.a. jakt och fiske. Dessa rättigheter är i vissa fall större på kronomark än på övrig mark inom renskötselområdet. Enligt regeringens förslag får den förestående bolagiseringen av domänverket inte medföra någon försvagning av renskötselrätten på den mark som berörs. Med hänvisning härtill föreslås därför att genom ändringar i rennäringslagen med kronomark skall jämföras mark som före bolagiseringen utgjorde kronomark. Detta innebär enligt förslaget att de inskränkningar i ägarens rådighet över kronomark som renskötseln medför kommer att gälla även i fortsättningen oavsett i vems ägo marken är.

I Vänsterpartiets partimotion N41 yrkande 1 liksom i motion N42 (v) yrkas avslag på propositionen i dess helhet, och därmed också i de

nu aktuella delarna. I partimotionen sker detta med hänvisning till att effekterna av förslaget är oacceptabla bl.a. för rennäringen. Avslagsyrkandet i motion N42 (v) motiveras av de oklarheter som enligt motionärens mening råder i vissa markfrågor i de två nordligaste länen. Det gäller bl.a. rätten till de s.k. ströängarna m.m.

Som ett andrahandsyrkande förs i Vänsterpartiets partimotion N41 yrkande 7 fram förslag om att de frågor som berör rennäringen inte skall behandlas i samband med den nu aktuella propositionen utan i den kommande s.k. samepropositionen. De problem som uppkommer vid en förändring av statens markägarande i de områden som berör samerna måste enligt motionärernas mening beredas noggrant och tas upp i ett helhetsperspektiv — något som kan göras i den aviserade samepropositionen.

En av utgångspunkterna för det nu föreliggande regeringsförslaget är att de intressen som i dag berör den av domänverket förvaltade marken så långt möjligt skall skyddas vid överlåtelsen. Som framhålls i propositionen får den förestående bolagiseringen inte medföra någon försvagning av renskötselrätten. Oavsett de framtida ägarförhållandena bör därför rennäringens intressen ges ett skydd som motsvarar det den i dag har på den mark som nu diskuteras. Det bör enligt bostadsutskottets mening noteras att förslaget inte syftar till att åstadkomma någon förändrad reglering av renskötselrätten i förhållande till vad som nu gäller. Utskottet utgår från att frågor om innehållet i renskötselrätten m.m. kommer att övervägas i den s.k. samepropositionen som regeringen avser att förelägga riksdagen senare under år 1992.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör enligt bostadsutskottets mening de specifika ändringar i rennäringslagen genomföras som behövs för att trygga oförändrade villkor för rennäringens intressen på den mark som berörs av bolagiseringen. De av regeringen föreslagna ändringarna i lagen bör sålunda genomföras till den del de avser att även framgent ge den mark som i dag förvaltas av domänverket ställning som kronomark oavsett i vems ägo den i framtiden är. Däremot bör inte de föreslagna redaktionella ändringarna nu genomföras. Dessa ändringar bör enligt utskottets mening i stället behandlas i samband med den aviserade s.k. samepropositionen. Enligt bostadsutskottets mening bör därför rennäringslagen ändras på det sätt som framgår av det till detta yttrande fogade och som utskottets betecknade förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437).

Utskottets ställningstagande innebär att förslaget i Vänsterpartiets partimotion N41 yrkande 7 om att de frågor som berör rennäringen skall tas upp i den kommande s.k. samepropositionen avstyrks, i den mån det inte kan anses tillgodosett genom utskottets förslag. Förslagen i Vänsterpartiets partimotion N41 yrkande 1 samt N42 (v) om avslag på propositionen låter sig inte förenas med utskottets ställningstagande varför de avstyrks i motsvarande del.

Den mark som i dag förvaltas av domänverket och där inskränkningar i ägarens rådighet över marken föreligger kommer enligt regeringsförslaget i framtiden att bli föremål för överlåtelser i betydligt vidare omfattning än vad som för närvarande är fallet. Dessa inskränk-

ningar i äganderätten anges utgöra ett osäkerhetsmoment för presumtiva köpare. Enligt regeringsförslaget bör det därför i annat sammanhang övervägas att införa bestämmelser om anteckning i fastighetsboken att en fastighet har karaktär av kronomark enligt rennäringslagen.

Även enligt bostadsutskottets mening bör sådana överväganden göras. Med avseende på den vikt som frågan måste anses ha bör övervägandena enligt utskottet ske skyndsamt. Resultatet härav bör kunna föreläggas riksdagen i den s.k. samepropositionen. Bostadsutskottets ställningstagande i denna del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I propositionen begärs också riksdagens godkännande av riktlinjerna för överföring av fast egendom från staten till det nya bolaget. Förslaget i denna del innebär bl.a. att de vattenområden och älvsträckor som är skyddade mot utbyggnad enligt 3 kap. 6 § naturresurslagen skall kvarbli i statlig ägo.

Enligt motion N48 (fp) vore det rimligt att tills vidare avstå från bolagisering av vattenområden som nu är i statlig ägo och som kan komma att beröras av framtida skydd enligt NRL. — detta i avvaktan på kommande förslag om kompletteringar av NRL.

Som framgår av den kortfattade redovisningen ovan innebär regeringens förslag att genom NRL skyddade vattenområden och älvsträckor inte skall överföras till det nya bolaget utan förbli i statlig ägo. Förslaget i denna del tillstyrks. Förslaget i motion N48 (fp) går ut på att alla de vattenområden m.m. som i en framtid kan komma att skyddas med stöd av NRL skall kvarbli i statlig ägo. Utskottet vill erinra om att det skydd som NRL ger inte är knutet till vem som äger den aktuella marken. Möjligheterna att genom NRL skydda ett visst vattenområde eller ett vattendrag kvarstår sålunda oförändrade även i det fall äganderätten i en framtid skulle övergå från staten till någon annan ägare. Såvitt frågan ligger inom bostadsutskottets beredningsområde finns det därför inte tillräcklig anledning att tillstyrka motion N48 (fp).

Stockholm den 5 maj 1992

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

I beslutet har deltagit: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Bertil Danielsson (m), Magnus Persson (s), Lennart Nilsson (s), Ulf Lönnqvist (s), Mikael Odenberg (m), Rune Evensson (s), Ulf Björklund (kds), Dan Eriksson i Stockholm (nyd), Britta Sundin (s), Birger Andersson (c), Marianne Carlström (s), Inga Berggren (m) och Siw Persson (fp).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Eva Zetterberg (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Meningsyttring av suppleant

1991/92:BoU5y

Meningsytring får avges av suppleant från Vänsterpartiet eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Eva Zetterberg (v) anför:

Som anføres i Vänsterpartiets partimotion N41 yrkande 1 är redovisningen av effekterna av det nu föreliggande regeringsförslaget helt bristfälliga. Inte minst gäller detta i fråga om förslagets effekter för rennäringen. De problem som uppkommer vid en förändring av statens markägande i de områden som berör samerna måste enligt min mening mening beredas ytterst noggrant och tas upp i ett helhetsperspektiv där alla aspekter beaktas. Det naturliga hade varit att behandla samtliga frågor som gäller rennäringen i den samlade samepropositionen. Enligt min mening bör sålunda regeringens förslag avslås i sin helhet i enlighet med förslagen i Vänsterpartiets partimotion N41 yrkande 1 samt motion N42 (v).

Förslag till
Lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)

Härigenom föreskrivs att 3, 16–18, 21 och 25 §§ rennäringslagen (1971:437)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Renskötsel får bedrivas

1. hela året

i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark som tillhör staten (kronomark) och renbetesland där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten,

på renbetesfjällen i Jämtlands län,

inom de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som särskilt upplåtits till renbete,

2. den 1 oktober—den 30 april

i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen,

inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året.

Med renbetesland förstås mark som vid avvittringen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts som sådant land. Med renbetesfjällen förstås de vid avvittringen för samerna avsatta renbetesfjällen och de områden som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll.

16 §²

Sameby får inom byns betesområde utföra arbetshage eller annat stängsel för renarna, renslakteri eller annan anläggning som behövs för renskötseln.

Sameby eller medlem i byn får på utmark inom byns betesområde uppföra renvaktarstuga, kåta, förvaringsbod eller annan mindre byggnad som behövs för renskötseln.

Renskötsel får bedrivas

1. hela året

i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark som tillhör *eller vid utgången av juni 1992 tillhörde* staten (kronomark) och renbetesland där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten,

på renbetesfjällen i Jämtlands län,

inom de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som *vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna* till renbete,

2. den 1 oktober—den 30 april

i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen,

inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året.

¹ Lagen omtryckt 1985:919

² Senaste lydelse 1990:1490

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Är anläggning som anges i första stycket avsedd för stadigvarande bruk, skall den förläggas till plats som anvisas av markens ägare. Detsamma gäller i fråga om byggnad som anges i andra stycket, om den skall uppföras för stadigvarande bruk nedanför odlingsgränsen eller utanför renbetesfjällen på *annan* mark än kronomark under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningsskog.

Vill sameby eller, om byggnad skall uppföras av medlem i byn, denne icke godtaga anvisad plats, bestämmer länsstyrelsen platsen.

17 §

Behövs virke till anläggning eller byggnad som avses i 16 § första eller andra stycket, får skog avverkas på de delar av betesområdet som hör till lappmarkerna eller renbetesfjällen. Inom samma delar av betesområdet får medlem i samebyn för eget behov taga bränsle och slöjdvirke.

Behövs virke till anläggning eller byggnad som avses i 16 § första eller andra stycket, får skog avverkas på de delar av betesområdet som hör till lappmarkerna, renbetesfjällen eller de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete. Inom samma delar av betesområdet får medlem i samebyn för eget behov taga bränsle och slöjdvirke.

Växande barrträd får avverkas endast efter anvisning av markens ägare eller brukare, om ej denne medger annat.

På sådan mark utanför lappmarkerna och renbetesfjällen som hör till samebys betesområde får byn eller medlem i byn för ändamål som anges i första stycket taga endast torra träd, vindfällen, skogsavfall, tall- och grantjur eller, för tillfälligt behov, på utmark växande lövträd.

18 §

Medlem i sameby har rätt att inom byns betesområde på kronomark under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningsskog taga virke till uppförande eller ombyggnad av familjebostad. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.

Medlem i sameby har rätt att inom byns betesområde på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningsskog taga virke till uppförande eller ombyggnad av familjebostad. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

För skog som avverkas på kronomark under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvittring utlagts till allmänningsskog behöver ersättning ej lämnas. Detsamma gäller växande lövträd som eljest tages inom lappmarkerna eller på renbetesfjällen.

För skog som avverkas på kronomark *som står eller vid utgången av juni 1992 stod* under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvittring utlagts till allmänningsskog behöver ersättning ej lämnas. Detsamma gäller växande lövträd som eljest tages inom lappmarkerna, på renbetesfjällen *samt inom de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete.*

I andra fall än som avses i första stycket skall ersättning lämnas för rotvärdet av växande träd som tages. Kan överenskommelse ej uppnås om ersättningen, utser länsstyrelsen på begäran av part någon att söka förlika parterna.

25 §

Medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på medlem i sameby som tillfälligt uppehåller sig inom annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. Han får dock jaga och fiska endast för sitt uppehälle.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur företagas på mark som anges i första stycket inom annan samebys betesområde, i den mån regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, tillåter det.

Inom de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får medlem i sameby inom byns betesområde fiska till husbehov samt jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, tillåter det.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.